

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Член на Международната асоциация на съдиите (МАС)

Член на Европейската асоциация на съдиите (ЕАС)

Член на Европейски магистрати за демокрация и свободи (МЕДЕЛ)

София 1000, ул. Пиротска 7, ет.5, тел 0879686841

e:mail: office@judgesbg.org

web: <http://www.judgesbg.org>

До Министъра на правосъдието

ул. „Славянска“, № 1

1000 София

Копие: чрез електронния портал

<http://www.strategy.bg>

СТАНОВИЩЕ

на **Съюза на съдиите в България**,

ул. „Пиротска“, № 7

1000 София

Уважаеми господин министър,

В предоставения срок за това представяме становището на представляваната от нас организация за обявения проект на закон за изменение на Гражданския процесуален кодекс по отношение на видеоконференциите, със заключителните разпоредби на които се правят изменения в Наказателнопроцесуалния кодекс и Административнопроцесуалния кодекс. Проектът е публикуван за обществена консултация на 20. май 2020 г. и предвижда разпоредби в процесуалните закони относно извършването на действия чрез видеоконференции.

1. Цялостната оценка на представляваната от нас организация за представения законопроект е положителна – той следва да уреди възможността за извършване от съдилищата и други държавни органи на процесуални действия чрез провеждане на видеоконференции от разстояние. Някои от предложенията обаче следва да бъдат допълнени, а други могат да се прецизират или изменят, за да може законопроектът да обслужва по-добре

удобството на гражданите и интересите на правосъдието. Във връзка с това предлагаме следните изменения в проекта:

2. По отношение на частите относно **гражданския процес (§§ 1 – 7):**

В § 2 е предложено изменение в разпоредбата на чл. 135 ГПК относно мястото на провеждане на съдебните заседания, като се предвиди възможност те да се осъществяват и чрез видеоконференция. За целта е предвидена възможност съдът да заседава „и в случаи на видеоконференция“ извън съдебната сграда. Намираме, че обхватът на разпоредбата следва да се прецизира – трябва да се уточни дали съдът може да заседава извън съдебната сграда (т.е. да се провежда видеоконференция, при която самите членове на състава не присъстват в съдебната сграда, а се намират например по домовете си), както и дали е допустимо по този начин да се осъществяват изявленията на страните, тъй като последващите разпоредби предвиждат единствено възможност в гражданския процес да се извършват определени действия по събиране на доказателства чрез видеоконференция.

Становището на представляваната от нас организация е, че процесуалният закон следва да допусне участието на някои от страните да се осъществява чрез видеоконференция, но само при пречки за явяването им (или това на техните представители) лично в съдебната сграда. Това се налага по съображение за спестяване на разходи на страните, които да могат да участват от районния съд по местоживеенето си в съдебно заседание, ако е налице техническа възможност за това, както и в случаите на задържани лица – по мястото на задържането им. По отношение на съдиите, би следвало те задължително да се намират в съдебната сграда, когато тече заседанието на съда, но няма пречки и в изключителни случаи да се намират в различни помещения и да осъществяват връзка помежду си само дистанционно – това би позволило запазване на общественото здраве в ситуации, когато не е добре да има контакти между хората. Подобно решение обаче налага изменение на редакцията на предложената разпоредба.

На първо място с оглед особения начин на провеждане на заседания чрез видеоконференция, според нас е уместно уредбата на такъв вид заседания да бъде уредена в отделна алинея на чл. 135 ГПК – нова алинея 4, която да предвиди както възможността да се проведе заседание чрез видеоконферентна връзка, така и условията за осъществяването на такава между съда и страните. Последното ще улесни преценката за това дали са допуснати процесуални нарушения и ще установи по безсъмнен начин

условията за валидност на процесуалните действия, извършени в съдебно заседание чрез видеоконференция. Смятаме освен това, че случаят, в който съдебният състав не се намира в едно помещение също следва да се уреди, ако законът допусне това, в отделна разпоредба.

На последно място предлагаме да се въведе и допълнение в чл. 135, ал. 3 ГПК, което не е свързано с предмета на законопроекта, но отстранява законодателен пропуск, който съществува в момента – да се въведе забрана за провеждане на открити съдебни заседания по граждански дела през нощта – нещо, което законът не е предвидил изрично, но ако би било допуснато, би нарушило правата на страните.

Затова предлагаме § 2 от проектозакона да придобие следната редакция:

„§ 2. В чл. 135 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 накрая се добавя ново изречение: „Провеждане на заседания без физическо присъствие на страните или на член на съдебния състав се допуска при условията на ал. 4 – 6.“

2. В ал. 3 накрая точката се премахва и се прибавя следният текст: „и в периода между 19:30 часа и 8:00 часа.“

3. Създават се нови алинеи 4 – 6:

„(4) Когато страна по делото или неин представител се намират в друго населено място и по обективни причини не могат да се явят в сградата на съда или това би довело до големи неудобства, те могат да поискат от съда да участват в заседанието чрез видеоконференция. Съдът може да разпореди и служебно провеждане на видеоконференция със страна, която е задържана в място за лишаване от свобода. В този случай съдът определя датата и часа на провеждане на заседанието, в което ще се използва видеоконференция, след проверка на възможността за провеждането ѝ с най-близкия до мястото на пребиваването на страната или нейния представител районен съд или място за лишаване от свобода. Страната се призовава за мястото, откъдето ще се извърши видеоконференцията по общите правила.

(5) Самоличността на явилото се за участие в заседанието чрез видеоконференция лице се проверява от съдебен служител от съответния съд, съответно от началника на затвора или негов представител, който присъства по време на видеоконференцията.

(6) В изключителни случаи с цел опазване на важни обществени интереси и ако това няма да навреди на интереса на правосъдието

членовете на съдебния състав могат да участват в съдебното заседание чрез видеоконференция от различни помещения в сградата на съда. В тези случаи страните може да участват в заседанието и съгласно правилата на ал. 4.“

Предлагаме същият подход на обособяване на видеоконференции да се приложи и към разпоредбите относно доказателствените искания за такива (§ 5 от проекта), като възможността за доказателствено искане за провеждане на видеоконференция се обособи в отделна алинея на чл. 156 ГПК. Това ще даде повече систематична яснота на разпоредбата (доколкото става въпрос за специфични доказателствени искания, за които разпоредбите на чл. 156, ал. 2 – 4 ГПК предвиждат конкретни изисквания), като ще очертае ясно процесуалните задължения на страните, съществуващи само при искане за събиране на доказателства чрез видеоконференция. Предлагаме следната редакция на § 5:

„§ 5. В чл. 156 се създава нова алинея 5 със следния текст:

„(5) Когато се прави искане за събиране на доказателства чрез видеоконференция страната следва да обоснове необходимостта от провеждане на такава и по възможност – да посочи органа, пред който ще се яви лицето, с което ще се проведе конференцията.“

По отношение на разпоредбата на § 6 от проектозакона, намираме, че уредбата, която тя предвижда – за изискванията за събиране на доказателства чрез видеоконференция, има друго систематично място в подредбата на закона. Тя е поставена от министерството като нов чл. 156а ГПК веднага след уредбата на доказателствените искания. По същество обаче се уреждат не действия по допускане на доказателствата от съда, каквито са предвидени в чл. 157 – 160 ГПК, а такива по събирането на доказателствата. И доколкото става въпрос за специфичен ред именно за събиране на доказателствата, систематичното място на новата разпоредба би следвало да е като чл. 160а ГПК.

Наред с това, доколкото предлагаме по-подробна уредба на видеоконференциите за участие на страните по делото (в предложението по § 2 по-горе) и в това предложение е възпроизведено част от съдържанието на новия чл. 156а ГПК по текста на министерството, предлагаме изместената част, а именно ал. 5 – 6 да отпаднат от текста на § 6 и да се заменят с препратка към съответното съдържание на чл. 135, ако се приеме предишната предложена от нас редакция.

Едновременно с това предлагаме и да се въведе разпоредба, която

изрично да предвижда провеждането на видеоконференция да се отлага при невъзможност на страните да осъществят процесуалните си права поради ниско качество или прекъсване на връзката. Това би поставило ясен стандарт за процесуална валидност на извършените чрез видеоконференция действия и би предотвратило необосновани искания на страните за незачитане на последиците на такива действия при обжалване.

Предлагаме и разместване на текста на ал. 3 на предложената разпоредба, доколкото в предложената от министерството редакция изглежда, че разпит на вещо лице чрез видеоконференция би бил възможен само ако това вещо лице се намира в друго населено място. Подобно изискване не може да обслужи целите на процеса във всички случаи, особено ако се налага да се ограничават контактите между хората – напр. възможно е вещото лице да се намира в друго помещение в съдебната сграда, ако събирането на няколко души на едно място създава опасност за общественото здраве.

Затова предлагаме § 6 от проектозакона да придобие следната редакция:

„§ 6. Създава се чл. 160а:

„Събиране на доказателства чрез видеоконференция

Чл. 160а. (1) Събиране на доказателства чрез видеоконференция може да стане по искане на страните или служебно.

(2) Разпит на свидетел и обяснения на страна чрез използване на видеоконференция са допустими, когато тези лица се намират в населено място извън съответния съдебен район, в който се намира съдът по делото, или когато други обективни обстоятелства налагат това.

(3) Изслушване на вещо лице чрез използване на видеоконференция е допустимо, когато същото работи в населено място извън съдебния район на съда, разглеждащ делото, и служебната му ангажираност не му позволява да се яви непосредствено пред съда, или други обективни обстоятелства налагат това.

(4) Съдът определя датата и часа на провеждане на заседанието, в което ще се използва видеоконференция, след проверка на възможността за провеждането ѝ с най-близкия районен съд или място за лишаване от свобода по мястото на пребиваването на страната, свидетеля или вещото лице.

(5) За призоваването и проверката на самоличността на лицата се

прилагат съответно чл. 135, ал. 4 и 5.

(6) Когато при провеждането на видеоконференция се налага участието на преводач или тълковник, същите следва да присъстват в съдебната зала на съда, в който се провежда съдебното заседание, освен ако конкретните обстоятелства не налагат тяхното присъствие при изслушването лице.

(7) Когато осъществяваната дистанционна връзка не позволява да се установят достатъчно ясно белезите на лицето на явяващия се пред съда или да се чуват неговите изявления, съдът прекъсва видеоконференцията и разпорежда тя да се проведе в друго съдебно заседание след установяване на причините за некачествената връзка и тяхното отстраняване. Конкретните причини за прекъсване на връзката се отразяват в протокола от съдебното заседание.“

Извън посочените конкретни предложения към отделните разпоредби, предложени от министерството на правосъдието, намираме и че следва да бъде обмислена идеята за това дали да не се допусне провеждане на видеоконференции от сградите на общините, ако има възможност за това. Това се налага с оглед на някои от визиите за реформа на съдебната карта, които биха довели до закриване на някои районни съдилища, и съответно – до ограничаване на обхвата на населените места, от които биха могли да се провеждат видеоконференции. Така може да се окаже, че създаденото удобство за участниците в процеса да не пътуват до съда, където се гледа делото, ако той е отдалечен от местоживеенето им, ще се загуби поради необходимостта тези лица все пак да пътуват до най-близкия районен съд. Поради това е възможно да се наложи в близко бъдеще да се прави ново изменение на закона за разширяване на кръга на учрежденията, които могат да осъществяват дистанционна връзка със съда. Поради това предлагаме да се ревизират изводите от извършения сравнителноправен анализ по отношение на институциите, които биха могли да сътрудничат на съдилищата в България, и да се разшири кръгът на тези институции с оглед местните условия и перспективи.

3. По отношение на предложенията относно уредбата на административния процес (§ 9 от законопроекта):

Предложените изменения в Административнопроцесуалния кодекс създават уредба, аналогична на ГПК, поради което намираме, че там, където АПК и сега препраща към правилата на гражданския процес, не е необходимо

да се създават изрични разпоредби и в материята на административното производство. Това предложение засяга § 9, т. 4 от законопроекта относно изменението на чл. 171 АПК. И в момента разпоредбата на чл. 171, ал. 2 АПК предвижда действия по събирането на доказателства от административните съдилища да се извършват по реда на АПК, а за участието в заседанията и реда за провеждането им последният кодекс се прилага на основание на препращането в чл. 144 АПК. Поради това становището ни е, че разпоредбата на § 9, т. 4 от законопроекта е излишна, тъй като правилата, предвидени в §§ 2 – 6 от законопроекта ще се прилагат в административните производства пред съда на основание съществуващите препращащи норми.

Предлагаме и промяна в предлаганите с § 9, т. 2 от законопроекта изменения, като в чл. 46 АПК се предвиди изрично, че когато административен орган провежда изслушване чрез видеоконференция, той следва да пази запис за параметрите на осъществената връзка – начален и краен час и адреса в мрежата на устройството, с което е осъществена връзката от участника в административното производство. Подобна разпоредба ще гарантира правото на защита на страните, но и ще предпази органите от очевидно неоснователни оспорвания на получените чрез видеоконференция доказателства. Нейното въвеждане се налага, тъй като за разлика от съдебните производства в производствата пред административния орган не съществува възможност страна да възрази срещу съдържанието на съставения протокол. Освен това пред административния орган не съществуват условия за публичност на производството. Това налага да се въведе задължение да се запазят данни за осъществената връзка и те да се пазят поне до влизане на административния акт в сила и кратко време след това. Предлагаме този срок да е 1 месец. Ако е съставен видеозапис тези данни за проверка не са необходими, поради което предлагаме да се въведе и съответно изключение в текста на новата ал. 6 на чл. 46 АПК.

Затова предлагаме да бъдат направени следните изменения в § 9 от законопроекта:

– т. 2 да придобие следната редакция:

„ 2. В чл. 46 се създават ал. 4, 5 и 6:

„(4) Устното изслушване по ал. 1 може да бъде извършено и чрез видеоконференция.

(5) За всяко процесуално действие, извършено чрез видеоконференция, водещият производството административен орган съставя протокол, в който се посочват данните по ал. 2 и се вписват

трите имена, адресите и други данни за идентификация на всички участници във видеоконференцията, съдържанието на направените изявления, имената на лицето, което ги е удостоверило, както и данни за началния и крайния час на връзката и мрежовия адрес на устройството, от което призованото лице е осъществило връзката. Протоколът се пази от административния орган задължително поне един месец след влизане на издадения в производството административен акт в сила.

(6) За извършената видеоконференция, след уведомяване на участниците в нея, при наличие на техническа възможност се изготвя видеозапис върху електронен носител. Видеозаписът се прилага към административната преписка. В този случай в протокола за видеоконференцията не е задължително да се вписват данни за началния и крайния час на връзката и мрежовия адрес на устройството на участващото лице.“

– § 9, т. 4 отпада като ненужен поради налично препращане в съществуващия текст на АПК към правилата на ГПК.

4. По отношение на предложенията относно уредбата на **наказателния процес (§ 10 от законопроекта)**:

Уредбата на видеоконференциите в наказателния процес не е съществено нова, като предложенията само развиват някои технически детайли на правилата за осъществяване на видеоконференция съгласно сега прилагащите се разпоредби на чл. 115, ал. 2; чл. 138, ал. 7, и чл. 139, ал. 7 – 10 НПК.

Противопоставяме се обаче на предложението на министерството на правосъдието за изменение на чл. 171 НПК (§ 10, т. 5 от законопроекта), като да се допуска разпознаване чрез извършване на видеоконференция. Разпознаването е особено значимо процесуално действие за събиране на доказателства, при което непосредствеността на извършването е в няколко насоки. На първо място често при разпознаване може да се наложи разпознаващият да отчита особености на представените му за разпознаване лица или предмети, които е трудно да се уловят при видеозапис – напр. особености на гласа, които трудно се предават при дистанционна връзка, особености на движенията на лицата, които могат да изглеждат накъсани при използване на различни технологии. Това води до риск да бъдат опорочени действията по разпознаване, а както е известно от криминалистичната тактика на разследване на много престъпления, действието „разпознаване“ не

може да се повтори при същия разпознаващ и същите разпознавани обекти. Поради това липсата на непосредственост при провеждане на това действие ще доведе до много случаи на компрометиране на доказателствената стойност на разпознаването, а оттам – и до недоказване на престъплението, процесуални грешки, а оттам и до постановяване на неправилни присъди. На второ място, съгласно утвърдените стандарти на чл. 3, пар. 3, буква „в“, точка „i“ от Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат в наказателния процес, при разпознаване се изисква особена защита на обвиняемия, като на същия се назначава защитник. Участието на защитника в случаите на видеоконференция обаче би било сериозно затруднено при възприемане на това как се извършва разпознаването и това ще доведе до множество възражения за редовност на процесуалното действие в съдебната фаза на процеса, като повторно подчертаваме, че това може да доведе и до неправилни присъди поради допуснати процесуални нарушения – силно нежелан с оглед обществените последици в борбата с престъпността резултат.

Затова предлагаме § 10, т. 5 от законопроекта да отпадне.

5. Предложения за изработване на разпоредби относно организацията и улесняването на видеоконферентни връзки:

Предлагаме освен конкретните разпоредби за осъществяването на видеоконференции в различни видове съдебни производства, да се въведат с **допълнения на Закона за съдебната власт** и някои административни процедури, които да улеснят осъществяването на връзка с други съдилища или органи за осъществяване на видеоконференции. За целта следва да се създаде вътрешен за органите в системата на съдебната власт регистър на лицата, които организират осъществяването на видеоконферентни връзки и удостоверяват самоличността на участниците. Този регистър следва да се създаде от Висшия съдебен съвет (предлагаме да стане с акт на съдийската колегия, доколкото законопроектът предвижда изисквания за видеоконферентни връзки само в производствата пред съдилищата). В него административните ръководители на съдилищата и директорът на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ към Министерството на правосъдието следва да вписват и заличават служителите, които удостоверяват самоличността на служителите, ангажирани с провеждане на видеоконферентни връзки. Достъп до тази информация следва да имат съдилищата, за да осъществяват контакт със служителите на други органи на

съдебната власт, които организират провеждането на видеоконферентни връзки. Регистърът следва да е електронен и да се ползва и за удостоверяване дали лицето, което проверява самоличността на ползващия видеоконферентната връзка, действително е овластено за това.

За тази цел предлагаме да се създаде нов § 11 в законопроекта със следното съдържание:

„§ 11. В Закона за съдебната власт се правят следните допълнения:

1. Създава се нов чл. 342а:

„Чл. 342а. (1) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет поддържа електронен регистър на съдебните служители и длъжностните лица, натоварени да осигуряват провеждането на видеоконферентна връзка в рамките на съдебните производства.

(2) Достъп до регистъра по ал. 1 имат административните ръководители на съдилищата и оправомощени от тях лица.

(3) Списък на съдебните служители по ал. 1 и оправомощените лица по ал. 2, в който се посочват трите им имена, длъжност и данни за контакт, се изпраща от административните ръководители до администрацията на Висшия съдебен съвет. При изменение в данните нови списъци се изпращат в едноседмичен срок от настъпване на промяната.

(4) Директорът на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ в Министерството на правосъдието изготвя списък на длъжностните лица по ал. 1, които осигуряват видеоконферентна връзка с местата за лишаване от свобода. Изречение второ на ал. 3 се прилага съответно.

(5) При поискване за целите на организиране на видеоконферентна връзка или за проверка на данните на участвалите в нея служителите по ал. 2 представят извлечение от регистъра към определена дата на съдебния състав по дело, по което е проведена или ще се проведе видеоконференция по правилата на процесуалните закони.

(6) Правилата за водене на и достъп до регистъра и образците на ползваните документи се определят с решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет.

(7) Пленумът на Висшия съдебен съвет може да приема препоръки към административните ръководители на органи на съдебната власт за улесняване на провеждането на видеоконференции чрез използване на единни стандарти и добри практики.“

Предоставяме нашите предложения, описани по-горе, за изменения в представения от Вас законопроект, като молим да бъдат разгледани и да бъдем потърсени при необходимост от обсъждането и подобряването им.

**София,
15. юни 2020 г.**

**Управителния съвет на Съза на съдиите
в България**